GERECHTELIJKE INVORDERING: ONZE AANBEVELINGEN

April 2023

Standpunt van de organisaties actief in de strijd tegen overmatige schuldenlast en armoede

Opgesteld door :

Observatoire du Crédit et de l'Endettement

Centre d'Appui

sam steunpunt mens en samenleving

BAPN

Inhoudsopgave

I. Inleiding 4
I. Onze aanbevelingen
1.1. Doelstelling 1: De kosten van de gerechtelijke invordering beperken 6
1.1.1. Herzie de tarifering van de handelingen van gerechtsdeurwaarders 6
a) Bevindingen 6
b) Aanbevelingen 8
1.1.2. Voer een jaarlijks wettelijk plafond in voor de kosten van gerechtelijke invordering per dossier. Of voer een jaarlijks wettelijk plafond in voor het aantal handelingen van gerechtelijke invordering per dossier. 8
a) Bevindingen 8
b) Aanbevelingen 9
1.1.3. Keer de regel voor de toerekening van de betalingen om 9
a) Bevindingen 9
b) Aanbevelingen 10
1.2. Doelstelling 2: Het aantal procedures van tenuitvoerlegging tegen dezelfde schuldenaar beperken (door verschillende schuldeisers of door dezelfde schuldeiser voor verschillende vorderingen). 10
a) Bevindingen 10
b) Aanbevelingen 12
1.3. Doelstelling nr. 3: Nodeloze en dure invorderingsmaatregelen vermijden 14
1.3.1. Geef erkende openbare of particuliere instellingen voor schuldbemiddeling rechtstreeks toegang tot het Centraal bestand van berichten van beslag 14
a) Bevindingen 14
b) Aanbeveling 15
1.3.2. Voorzie in het Centraal bestand van berichten van beslag een bericht van minnelijke schuldbemiddeling naast het bericht van collectieve schuldenregeling 15
a) Bevindingen 15
b) Aanbeveling 15
1.3.3. Voer een formeel verbod in op elk nieuw beslag wanneer een bericht van collectieve schuldenregeling is geregistreerd 16
a) Bevinding 16
b) Aanbevelingen 16
1.3.4. Voorzie een bericht van insolventie in het Centraal bestand van berichten van beslag 17
a) Bevindingen 17
b) Aanbevelingen 17

1.3.5. Bepaal wettelijke criteria op grond waarvan de deurwaarder een pv van niet-bevinding moet opstellen bij een roerend beslag 18
a) Bevindingen 18
b) Aanbevelingen 19
1.3.6. Geef de schuldenaar die zich niet meer aan een afbetalingsplan houdt een redelijke termijn om zich te verantwoorden 20
a) Bevindingen 20
b) Aanbevelingen 20
1.4. Doelstelling 4: De menselijke waardigheid van schuldenaars beter beschermen 20
1.4.1. Werk de lijst van niet voor beslag vatbare roerende goederen bij in artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek 20
a) Bevindingen 20
b) Aanbevelingen 21
1.4.2. Verbied beslag op het volledige inkomen van een onderhoudsplichtige 22
a) Bevindingen 22
b) Aanbevelingen 23
1.4.3. Bescherm de volledig onbeslagbare inkomsten beter bij beslag op een zichtrekening 23
a) Bevindingen 23
b) Aanbevelingen 24
1.5. Doelstelling 5: Betere controle op de gerechtsdeurwaarders om misbruiken te voorkomen en te bestraffen 25
1.5.1. Stel een onafhankelijke tuchtraad in 25
a) Bevindingen 25
b) Aanbevelingen 26
1.5.2. Maak het makkelijker om een beroep te doen op de beslagrechter om onregelmatigheden in de afrekeningen vast te stellen en nodeloze kosten te schrappen 26
a) Bevindingen 26
b) Aanbevelingen 27
1.5.3. Bestrijd de commerciële praktijk van ‘no cure no pay’ 28
a) Bevindingen 28
b) Aanbevelingen 29
Contacten 32

1

Inleiding

De gerechtelijke invordering beoogt de betaling van schuld, zo nodig met gebruikmaking van de openbare macht. Dit kan enkel als een schuld is vastgesteld in een zogenaamde uitvoerbare titel: een vonnis of arrest van een rechtbank, een dwangbevel of bijvoorbeeld een notariële akte.

Het is een van de monopoliebevoegdheden van de gerechtsdeurwaarders. De gerechtelijke invordering impliceert namelijk een toevlucht tot procedures van gedwongen tenuitvoerlegging, zoals het beslag. Deze procedures veroorzaken aanzienlijke kosten en uitgaven voor de schuldenaar.

De bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek over het beslagrecht gaan uit van het principe dat de goederen van de schuldenaar het gemeenschappelijk pandrecht van de schuldeisers[1] uitmaken, dat wil zeggen: de schuldenaar moet voor zijn schulden en verbintenissen al zijn eigendommen en goederen aanspreken, zowel roerende als onroerende, zowel huidige als toekomstige.

Het is op deze basis dat de schuldeiser, bij gebrek aan vrijwillige uitvoering, het recht heeft de goederen van de in gebreke blijvende schuldenaar op te eisen door tussenkomst van een met de openbare macht beklede deurwaarder, en deze zelfs te laten verkopen en zich de opbrengst van de verkoop toe te eigenen.

Afhankelijk van het voorwerp van de vorderingen van de schuldeiser kan het beslag dus roerend (materiële roerende goederen), onroerend (vastgoed) of onder derden (inkomsten en vorderingen) zijn. Zodra een uitvoerbare titel is verleend, worden de wijze waarop en de mate waarin een beroep wordt gedaan op dit ‘ultieme wapen’ aan de discretie van de schuldeiser overgelaten.

Er kunnen vele redenen zijn waarom een schuldenaar zijn financiële verplichtingen niet nakomt, maar het is duidelijk dat deze in veel gevallen voortvloeien uit een gebrek aan financiële draagkracht of vermogen, of zelfs uit een situatie van structurele insolvabiliteit.

Zij kunnen ook het gevolg zijn van het feit dat de schuldenaar niet op de hoogte is van de mogelijkheden om een betalingsregeling te bekomen.

[1] Art.7 en 8 van de hypotheekwet van 16 december 1851

Uiteraard heeft de wetgever in naam van de menselijke waardigheid en de sociale vrede voorzien in beperkingen op het beslagrecht, door een aantal roerende goederen en inkomsten die noodzakelijk worden geacht voor een menswaardig bestaan, vrij te stellen van beslag.

We moeten echter vaststellen dat **deze bepalingen en praktijken, die van tientallen jaren geleden dateren, niet meer in overeenstemming zijn met de huidige realiteit en behoeften van de gezinnen**. Deze kloof wordt nog verder uitgediept door de huidige economische en sociale context. Bovendien brengen de ervaringen op het terrein, met name door professionals op het gebied van overmatige schuldenlast, een aantal **terugkerende tekortkomingen aan het licht**:

- het gebrek aan doeltreffendheid van de huidige invorderingsprocedures, die niet alleen de menselijke waardigheid van de schuldenaars ondermijnen door de uitgeoefende druk en de opeenstapeling van hoge kosten, maar ook de belangen van de schuldeisers schaden door uiteindelijk elke mogelijkheid tot terugbetaling van de oorspronkelijke schuld te hypothekeren;
- door een gebrek aan informatie en financiële middelen om actie te ondernemen, laten schuldenaars vaak na om hun rechten te doen gelden en passende rechtsmiddelen aan te wenden;
- de herhaalde aanwending van onrechtmatige procedures en praktijken door gerechtsdeurwaarders, die hiervoor zelden of nooit gesanctioneerd worden, zorgt voor een permanente druk op gezinnen die reeds in moeilijkheden verkeren.

Daarbij rijst automatisch de vraag naar het juridisch en economisch nut, maar ook naar de morele verantwoording om een dergelijk systeem van gedwongen invordering in stand te houden en te blijven toepassen. Deze vraag stelt zich des te meer ten aanzien van schuldenaren die over ontoereikende middelen beschikken of zich in een situatie van armoede bevinden, wanneer er voor de schuldeiser geen mogelijkheid of vooruitzicht bestaat om enige vorm van terugbetaling te verkrijgen. Het enige resultaat van een procedure van gedwongen invordering is dan vaak dat de schuld nog verder oploopt of zelfs dat de schuldenaar in een situatie van overmatige schuldenlast terecht komt.

Het is duidelijk dat een doeltreffend beleid ter bestrijding van overmatige schuldenlast een kritische analyse van en bezinning op de huidige invorderingsmiddelen vereist. Dit veronderstelt:

1. een hervorming van de procedures, met name door de voorkeur en voorrang te geven aan de minnelijke fase van de invordering;
2. een billijke regeling van de kosten en uitgaven die de procedure voor de schuldenaar met zich meebrengt;
3. en een doeltreffender en transparanter toezicht op de praktijken van de gerechtsdeurwaarders.

Het is vanuit dit perspectief dat de onderstaande aanbevelingen zijn geformuleerd.

2

Onze aanbevelingen

Onze aanbevelingen zijn te groeperen onder vijf doelstellingen:

i. de kosten van de gerechtelijke invordering zoveel mogelijk beperken;
ii. de opeenstapeling van invorderingsprocedures voorkomen;
iii. schuldenaren beter beschermen tegen nodeloze en dure rechtszaken;
iv. de menselijke waardigheid van schuldenaren beter beschermen;
v. een betere controle op de gerechtsdeurwaarders om misbruiken te voorkomen en desgevallend te bestraffen.

2.1. Doelstelling 1: De kosten van de gerechtelijke invordering beperken

2.1.1. Herzie de tarifering van de handelingen van gerechtsdeurwaarders

a) Bevindingen

1. **De tarifering van de ambtshandelingen van gerechtsdeurwaarders is ondoorzichtig en ingewikkeld**. Artikel 522 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt: "*§1. De Koning stelt het tarief vast van alle akten en ambtelijke taken van de gerechtsdeurwaarders. Voor de niet door de Koning vastgestelde tarieven kan de Nationale Kamer van gerechtsdeurwaarders (NKGB) een minimumtarief opleggen. Op het origineel en elk afschrift van hun akten moeten de gerechtsdeurwaarders de aangerekende vergoedingen vermelden, met een detail van alle posten van de totale vergoeding*".

Op basis van deze bepaling wordt de tarifering van de ambtelijke taken verricht door gerechtsdeurwaarders vastgesteld door:

i. het wettelijk tarief vastgelegd in een koninklijk besluit van 30 november 1976 dat wordt gepubliceerd;
ii. het vademecum (opgesteld door de Nationale Kamer), dat het koninklijk besluit van 1976 uitlegt en interpreteert;
iii. het aanvullend tarief (ook paralegaal tarief genoemd) en zijn vademecum, beide vastgesteld door de Nationale Kamer;
iv. de circulaires, richtlijnen en verordeningen van de Nationale Kamer;
v. de door de Nationale Kamer opgestelde code van gedragsregels voor deurwaarders.

2. Enkel het wettelijk tarief wordt officieel gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. **Het aanvullend tarief en het daarbij horend vademecum, de circulaires, richtlijnen en verordeningen worden uitgevaardigd door de NKGB. Die documenten worden niet gepubliceerd en zijn alleen bekend bij de gerechtsdeurwaarders.**

   Het aanvullend tarief werd aangenomen ter compensatie van het achterhaalde wettelijke tarief. Dit aanvullende tarief is nu echter zelf al volledig achterhaald, zodat de NKGB steeds nieuwe circulaires/richtlijnen uitvaardigt om dat te compenseren. Het is onaanvaardbaar en in strijd met de beginselen van een rechtsstaat dat een beroepsgroep bestaande uit openbare en ministeriële ambtenaren haar eigen tariferingsregels kan vaststellen zonder dat enig democratisch gekozen orgaan daarvan kennis kan nemen of de gegrondheid ervan kan beoordelen.

3. **Het wettelijk tarief is totaal ondoorzichtig, onduidelijk en verouderd. Het vergoedt immers taken van de deurwaarder die tegenwoordig volledig geautomatiseerd of geïnformatiseerd zijn**: wat voor zin heeft het om een vergoeding van 8,39 euro (per 600 tekens) te vragen voor de reproductie van een wettekst in een akte, wanneer die reproductie automatisch, per computer en op basis van gestandaardiseerde modellen gebeurt?

   Hetzelfde geldt voor een hele reeks achterhaalde rechten en vergoedingen waarvan de tarifering niet in verhouding staat tot de tijd of het denkwerk die nodig zijn om de prestatie te leveren (afkortingsrecht op elke gedeeltelijke betaling, vergoeding voor de raadpleging van het Centraal bestand van berichten van beslag (CBB), aanplakkosten, enz.).

4. De deurwaarder is verplicht om in de marge van zijn akte de verschillende tariefposten te vermelden die hij aanrekent. Hij gebruikt daarvoor afkortingen die van kantoor tot kantoor kunnen verschillen en bijgevolg onbegrijpelijk zijn. **Deze afrekeningen zijn de facto en vanuit wettelijk oogpunt oncontroleerbaar voor de schuldenaar** (zelfs met de hulp van een professional). Wanneer je de afkortingen ontcijfert, blijken sommige ervan te verwijzen naar regels die niet toegankelijk zijn en bijgevolg oncontroleerbaar.

5. **Sommige deurwaarders rekenen prestaties aan die (voor zover wij weten) in geen enkel tarief zijn opgenomen.** Het typische voorbeeld is de ‘poging tot beslaglegging’[2]. Sommige deurwaarders factureren deze prestatie als een eenvoudige aanmaning tot betalen, andere rekenen er een kleine 100 euro voor aan, zonder enige verantwoording te geven voor dit bedrag.

6. **Voor sommige verrichtingen varieert niet zozeer de prijs, maar de frequentie** waarmee ze worden aangerekend. Sommige deurwaarderskantoren sturen bijvoorbeeld om de twee weken een aanmaningsbrief en brengen die systematisch in rekening, ook al reageert de schuldenaar niet (zie punt 2.5.3 over de praktijk van ‘*no cure no pay*’). Anderen maken spaarzamer gebruik van de aanmaning, in

[2] De deurwaarder begeeft zich naar de woning van de schuldenaar om over te gaan tot het beslag, maar doet dat uiteindelijk niet. Hij kan daarvoor verschillende redenen hebben, bijvoorbeeld dat hij de schuldenaar een laatste kans wil geven om te voldoen aan zijn verplichtingen.

overeenstemming met het principe dat er geen onnodige handelingen mogen worden gesteld tijdens een procedure. Ook het aantal keren dat het CBB wordt geraadpleegd of dat een opzoeking in het rijksregister wordt uitgevoerd (en gefactureerd) kan per kantoor verschillen, zonder dat de specifieke omstandigheden die verschillen kunnen rechtvaardigen.

7. De verrichtingen van gerechtsdeurwaarders zijn **onderworpen aan zeer hoge indirecte belastingen** (registratierechten, btw, enz.), die door de schuldenaar worden gedragen.

b) Aanbevelingen

Voer een grondige herziening uit van de tarifering van de handelingen van de gerechtsdeurwaarders. Deze punten verdienen daarbij aandacht:

i. **Pas het tarief aan aan de moderne technologie** die het de gerechtsdeurwaarder mogelijk maakt om 'op grote schaal' en tegen lage kosten schulden in te vorderen, dankzij de automatisering van bepaalde taken. Schaf dus bepaalde kosten en rechten af of verminder ze drastisch: afkortingsrecht, opzoekingskosten, vergoeding voor de raadpleging van het CBB, rolrechten..., kortom, alle taken die niet veel intellectueel denkwerk of analyse vergen en die door de inzet van informatica gemakkelijk en goedkoop zijn geworden;

ii. **Publiceer dit nieuwe tarief** officieel , en ook alle vademecums, circulaires, richtlijnen en verordeningen waarin het tarief wordt geïnterpreteerd. Dat maakt een werkelijke en doeltreffende controle (van buiten de beroepsgroep zelf) mogelijk;

iii. **Leg duidelijke en eenvormige regels** (of ten minste precieze criteria) vast voor de aanmaningsbrief, de poging tot beslaglegging, de frequentie van raadpleging van het CBB of het rijksregister, de vaststelling van een nieuwe verkoopdag, enz.;

iv. **Verminder de indirecte belastingen** op de verrichtingen van deurwaarders door de btw af te schaffen als de schuldenaar een particulier is.

2.1.2. Voer een jaarlijks wettelijk plafond in voor de kosten van gerechtelijke invordering per dossier. Of voer een jaarlijks wettelijk plafond in voor het aantal handelingen van gerechtelijke invordering per dossier.

a) Bevindingen

1. **Gerechtelijke invordering brengt torenhoge kosten met zich mee. Die kunnen op zich leiden tot een situatie van overmatige schuldenlast.** In bijlage nemen we twee geanonimiseerde afrekeningen op.

i. In de eerste zaak bedroeg de hoofdsom 22,88 euro. De schuldenaar is een begunstigde van een leefloon die wordt opgevolgd door een dienst voor schuldbemiddeling. Hij had al 637,88 euro betaald, maar de deurwaarder vordert daarbovenop nog eens 606,01 euro!

ii. In de tweede zaak bedroeg de hoofdsom 58,00 euro en werden in één jaar tijd al voor 659,23 euro aan invorderingskosten gemaakt. En dat ondanks het feit dat de schuldenaar de hoofdsom na de tweede aanmaningsbrief had betaald.

In deze twee gevallen is de overmatige schuldenlast het gevolg van de kosten van de gerechtelijke invordering en niet van de hoofdsom. De diensten voor schuldbemiddeling behandelen dagelijks vergelijkbare zaken.

2. **Wanneer een schuldenaar na de eerste tussenkomst van een deurwaarder niet betaalt, is dat meestal omdat hij niet voldoende middelen heeft.**
We vernemen van verschillende deurwaarderskantoren dat meer dan zestig procent van de zaken geregeld wordt na de eerste aanmaningsbrief. Andere dossiers kunnen worden gesloten na de betekening van het bevel tot betalen. Een minderheid van de gevallen zijn 'problematische' dossiers waarbij het probleem meestal is dat de schuldenaar erg lage inkomsten heeft. Precies in die gevallen lopen de kosten van tenuitvoerlegging hoog op en hebben ze een contraproductief effect.

b) Aanbevelingen

1. **Beperk voor *consumenten* de totale kosten van tenuitvoerlegging tot een jaarlijks forfaitair bedrag** – behalve in bijzondere omstandigheden die te maken hebben met de omvang van het vermogen van de schuldenaar. Zodra dit bedrag is bereikt, kan de deurwaarder weliswaar doorgaan met de invordering van de schuld, maar mag hij geen kosten meer in rekening brengen. De deurwaarder zou bijvoorbeeld beslag kunnen leggen op de meubels van de schuldenaar en die zelfs openbaar kunnen verkopen, maar hij mag daarbij geen bijkomende kosten doorrekenen aan de schuldenaar. De schuldeiser en de deurwaarder behouden zo een 'drukkingsmiddel' op de schuldenaar, zonder evenwel diens schuld buitensporig te laten oplopen.

2. Een alternatieve oplossing: **beperk het aantal handelingen van gerechtelijke invordering dat per schuldeiser in rekening mag worden gebracht** tot twee factureerbare handelingen per jaar. Na die twee handelingen blijft de invordering mogelijk, maar worden de kosten niet op de schuldenaar verhaald.

2.1.3. Keer de regel voor de toerekening van de betalingen om

a) Bevindingen

1. Artikel 1254 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat een gedeeltelijke betaling van een schuld wordt toegerekend op (in die volgorde):
   - de gerechtskosten en de kosten van tenuitvoerlegging
   - de overige kosten (boetebedingen, enz.) en de interesten
   - de hoofdsom.

Bij bescheiden afgeloste bedragen neemt de schuld daardoor niet of nauwelijks af: de kosten van tenuitvoerlegging en (een groot deel van) de interesten maken dan het volledige afgeloste bedrag uit. Onder de kosten van tenuitvoerlegging valt onder meer het afkortingsrecht dat bij elke betaling wordt aangerekend.

2. Voor **consumentenkredieten** geldt een andere regel. Bij ontbinding van de kredietovereenkomst bepaalt artikel VII. 106, §5 van het Wetboek van economisch recht dat gedeeltelijke betalingen worden toegerekend op:
   - de eventuele gerechtskosten
   - de (op het tijdstip van ontbinding) verschuldigde hoofdsom en de verlopen en onbetaalde interesten
   - de overige kosten en interesten (pas nadat de hoofdsom is vereffend).

   Deze wijze van toerekening van de betalingen heeft een onmiddellijk effect op de schuld (vooral wanneer er geen gerechtskosten zijn gemaakt): elke betaling wordt rechtstreeks in mindering gebracht op het kapitaal, dat dus minder nalatigheidsinteresten genereert. **De schuld daalt dus, of stijgt tenminste minder snel.**

b) Aanbevelingen

Keer bij gerechtelijke invordering, de regel van artikel 1254 van het Burgerlijk Wetboek om: bepaal dat **elke gedeeltelijke betaling eerst op het kapitaal**, vervolgens op de interesten, vervolgens op de gerechtskosten (die nodig zijn om de uitvoerbare titel te verkrijgen) en dan pas op de invorderingskosten wordt toegerekend.

De schuld zou daardoor niet alleen sneller verminderen, maar deze regel zou ook een incentive bieden voor de deurwaarder om spaarzamer om te gaan met handelingen van tenuitvoerlegging: zijn kosten worden immers niet meer prioritair betaald.

2.2. Doelstelling 2: Het aantal procedures van tenuitvoerlegging tegen dezelfde schuldenaar beperken (door verschillende schuldeisers of door dezelfde schuldeiser voor verschillende vorderingen).

a) Bevindingen

1. De schuldenlast van een persoon neemt exponentieel toe wanneer **verschillende schuldeisers tegelijk procedures van tenuitvoerlegging** tegen hem doen lopen – of één schuldeiser voor **verschillende vorderingen**. Dat hypothekeert zijn kansen om uit de schulden te raken zonder een beroep te moeten doen op een ‘collectieve schuldenregeling’.

2. De doelstelling van het CBB was onder meer het collectieve karakter van de procedures van tenuitvoerlegging te versterken en op die manier **de schuldenaar**

te beschermen tegen opeenvolgende beslagen[3]. **Die doelstelling is nooit bereikt**. Integendeel, uit de jaarverslagen van het Beheers- en Toezichtscomité van het CBB blijkt dat het aantal inbeslagnemingen tussen 2011 (datum van inwerkingtreding van het CBB) en 2018 is toegenomen. Elke schuldeiser leidt het liefst zijn eigen beslagprocedure in, in plaats van zich aan te sluiten bij een bestaand beslag.
De reden is eenvoudig: momenteel is de beslagleggende deurwaarder in het kader van een beslag op **roerende goederen** alleen verplicht de andere schuldeisers erbij te betrekken als het goed wordt verkocht (d.w.z. bij de verdeling van de verkoopprijs). Er zijn echter maar heel weinig roerende beslagen die dit stadium halen. De in beslag genomen goederen hebben namelijk meestal een heel geringe marktwaarde. De deurwaarder die een roerend beslag legt, heeft een heel ander doel voor ogen dan de verkoop van de goederen: hij wil de schuldenaar onder druk zetten om zijn schuld met stukjes en beetjes af te betalen. De andere schuldeisers profiteren evenwel niet van deze betalingen. Zij hebben dus geen andere keuze dan zelf ook over te gaan tot een roerend beslag, zodat ook zij de schuldenaar onder druk kunnen zetten om te betalen.

3. De wetgever heeft geprobeerd dit probleem op te lossen door het **mechanisme van collectief beslag**[4] in te voeren. Een gerechtsdeurwaarder kan een beslag dat door een andere deurwaarder is gelegd, aanwenden voor zijn eigen invorderingsprocedure. Maar de formaliteiten die die tweede deurwaarder moet vervullen zijn omslachtig en duur. De schuldeiser die over een uitvoerbare titel beschikt en die wil profiteren van het beslag dat door een ander is gelegd, moet immers:
   - een bevel tot betalen laten betekenen;
   - een voor echt verklaarde kopie van het beslag verkrijgen;
   - en dit tegelijk met de betekening van de akte tot vaststelling van de verkoopdag laten betekenen.

   Schuldeisers zien begrijpelijkerwijze op tegen de complexiteit van die procedure en gaan bij voorkeur over tot een nieuw beslag[5].

4. Schuldeisers zijn minder geneigd om het ene **loonbeslag** na het andere te leggen, omdat die veel sneller een collectief karakter krijgen. Schuldeisers hebben geen belang bij een ‘parallel’ loonbeslag, omdat ze de in beslag genomen bedragen hoe dan ook zullen moeten delen met de andere schuldeisers. De deurwaarder die het beslag heeft gelegd en die een betaling ontvangt van de derde-beslagene (werkgever/ziekenfonds/werkloosheidskas, enz.), moet die betaling en alle volgende

[3] Het Centrale bestand van berichten van beslag (CBB) is, kort gezegd, een gegevensbank die alle maatregelen van tenuitvoerlegging ten laste van een persoon of onderneming bevat. Dit bestand geeft ook aan of een natuurlijke persoon in een collectieve schuldenregeling zit. Gerechtsdeurwaarder moeten het CBB raadplegen voor ze tot een nieuwe maatregel van tenuitvoerlegging overgaan.
[4] Artikel 1524 van het Gerechtelijk Wetboek.
[5] De betekening van een bevel tot betalen, de afgifte van een voor echt verklaarde kopie van het eerste beslag waarbij twee deurwaarders betrokken zijn en de betekening ervan zijn even duur als de uitgifte van een nieuw proces-verbaal van beslag (dat niet aan de schuldenaar moet worden betekend wanneer het beslag bij hem thuis of in zijn aanwezigheid wordt uitgevoerd).

betalingen verdelen onder alle schuldeisers van de schuldenaar die hun vordering(en) hebben doen gelden, overeenkomstig de wettelijke redenen van voorrang. Het beslag blijft duren zolang niet alle schuldeisers zijn terugbetaald.

We stellen evenwel vast dat een **loonbeslag niet belet dat de andere schuldeisers/deurwaarders individueel nog overgaan tot een roerend beslag, zelfs als zij deelnemen aan de procedure van verdeling van de in beslag genomen inkomsten**. Hun motivatie hiervoor is simpel: zij willen druk zetten op de schuldenaar om hem te dwingen gedeeltelijke aflossingen te betalen die zij niet hoeven te 'delen' met de andere schuldeisers. Dat is des te betreurenswaardiger omdat deze schuldeisers/deurwaarders weten dat de schuldenaar, op wiens inkomen al beslag is gelegd, niet in staat is om zijn schulden terug te betalen.

5. Grote deurwaarderskantoren die grote aantallen invorderingsdossiers behandelen, deinzen er soms niet voor terug om **op één schuldenaar afzonderlijke beslagen te leggen voor verschillende schuldeisers**. Zo stelde eenzelfde deurwaarder op dezelfde dag niet minder dan vier pv's van beslag op tegen dezelfde schuldenaar, voor vier verschillende schuldeisers. Alle kosten en vooruitbetalingen (inclusief de verplaatsingskosten van de deurwaarder en de getuige, en de opzoekingskosten) werden vier keer aangerekend (in elk van de dossiers)! Dit soort praktijken is weliswaar niet de regel, maar niets in de huidige wetgeving belet een deurwaarder formeel om op deze manier te werk te gaan (behalve het beginsel van proceseconomie en het moeilijk afdwingbare artikel 866 Ger. W.). Een deurwaarder zou zelfs verschillende invorderingsprocedures kunnen starten voor eenzelfde schuldeiser die over verschillende uitvoerbare titels beschikt[6].

b) Aanbevelingen

1. a) **Leg het enkelvoudig roerend beslag op.** Dat heeft als gevolg dat alleen de eerste beslagleggende deurwaarder namens alle schuldeisers van de schuldenaar kan optreden. De gedeeltelijke schuldaflossingen door de schuldenaar moeten worden verdeeld over alle bekende schuldeisers die hun schuldvordering bij deze deurwaarder hebben doen gelden.

   Deze aanbeveling is niet nieuw en wordt gesteund door een deel van de doctrine en de actoren op het terrein[7]. Ze is echter niet zonder risico:

---

[6] Nemen we het voorbeeld van een gemeenteontvanger die vijf niet-fiscale dwangbevelen heeft uitgeschreven en ten uitvoer gelegd tegen dezelfde persoon voor vijf onbetaalde parkeerretributies en die de invordering van die gelden toevertrouwt aan een deurwaarderskantoor. De deurwaarder zou voor elk dwangbevel een bevel tot betalen en een beslag kunnen uitvaardigen, ook al zijn de schuldeiser en de schuldenaar telkens dezelfde. De kosten van die herhaalde beslagen zouden op grond van artikel 866 van het Burgerlijk Wetboek (proceshandelingen die onnodige kosten veroorzaken) en het beginsel van proceseconomie ten laste kunnen worden gelegd van de deurwaarder, maar dat zou door de beslagrechter moeten worden vastgesteld. Intussen is de druk op de schuldenaar hoog opgelopen en zijn de kosten buiten proportie.

[7] Zie met name B. Schoenaerts en M. Lamiroy, *Een Kafkaiaanse nachtmerrie - Analyse en Remedie*, Gent, Mys & Breesch, 1995, die het enkelvoudig beslag als oplossing voorstellen (p. 358) en de invoering suggereren van de regel dat personen die door het OCMW worden ondersteund, niet kunnen worden beslagen (p. 359). Naar Duits voorbeeld benadrukken zij het belang van een vermogensaangifte (p. 360). Zie ook J. Van Compernolle, "Le caractère collectif des saisies", in *Liber amicorum Prof. Em. E. Krings*, Brussel, E. Story-Scientia, 1991, 843-860.

i. De **procedurekosten voor de verdeling van de gedeeltelijke schuldaflossingen onder alle schuldeisers moeten worden beperkt**, om te voorkomen dat zij een te groot deel van het te verdelen bedrag zouden innemen. Er zou een vast tarief vastgelegd kunnen worden voor vijf schuldeisers, en een bijkomend forfait voor elke bijkomende schuldeiser (zoals voor de vergoeding van de gerechtelijke bemiddelaar bij een collectieve schuldenregeling).

ii. **Voor de verdelingsprocedure moeten strikte termijnen gelden**, die rekening houden met de belangen van de schuldeisers en de schuldenaar:

- een termijn voor de **verdeling van de gedeeltelijke schuldaflossingen**: die zouden bijvoorbeeld om de zes maanden uitgekeerd kunnen worden, op voorwaarde dat het te verdelen bedrag ten minste 35% bedraagt van de in hoofdsom aangegeven schuldvorderingen;
- een termijn waarbinnen schuldeisers hun **aangiftes van schuldvordering** moeten indienen: 15 dagen lijken ons in daarvoor voldoende;
- een termijn en een vorm om de **bezwaren** in te dienen: 15 dagen lijken ons passend, en er mag geen al te streng formalisme worden opgelegd; een bezwaar zou per aangetekend schrijven kunnen worden ingediend, of zelfs per e-mail met ontvangstbevestiging.

iii. **De (maandelijkse) gedeeltelijke schuldaflossingen mogen niet tot gevolg hebben dat de schuldenaar het inkomen verliest dat hij nodig heeft om een menswaardig bestaan te leiden**. Het risico is groot dat de deurwaarder de schuldenaar een grote maandelijkse afbetaling oplegt om een openbare verkoop te vermijden, waardoor hij zijn andere noodzakelijke uitgaven niet meer kan doen. Als wordt gekozen voor het enkelvoudig beslag, kan men overwegen om minimumdrempels te bepalen waaronder het inkomen van de schuldenaar na betaling van de gedeeltelijke schuldaflossing niet mag dalen, zoals bij het leefgeld in het kader van de collectieve schuldenregeling. De drempels van de artikelen 1409 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek (niet voor beslag vatbare gedeelten) kunnen als referentie dienen.

1. b) **Als alternatief voor het enkelvoudig beslag: schep voorwaarden om schuldeisers te doen kiezen voor het collectief beslag**. Daarvoor zijn de volgende ingrepen nodig:

i. **Vul het bericht van roerend beslag in het Centraal bestand van berichten van beslag aan**: verplicht de gerechtsdeurwaarder om de aard en de staat van elk in beslag genomen voorwerp te beschrijven, en een indicatie te geven van de marktwaarde ervan. Laat de deurwaarder ook aangeven of de in beslag genomen goederen volgens hem de kosten van een openbare verkoop kunnen dekken (zie ook punt 2.3.5).

AVOCATS.BE is van mening dat de echte oplossing erin zou bestaan: 1) het Centrale bestand van berichten van beslag te verbeteren, zodat het een volledige beeld geeft van iemands solvabiliteit, met inachtneming van de persoonlijke levenssfeer en de AVG, 2) opeenvolgende procedures van tenuitvoerlegging eenvoudigweg te verbieden (de invoering van het collectieve karakter van het beslag was een stap in de goede richting, maar heeft zijn doel niet bereikt) en 3) de geraadpleegde instanties in situaties van overmatige schuldenlast (OCMW's en andere daartoe erkende sociale diensten) toegang te geven tot dit CBB. http://mediationdedettes.be/IMG/pdf/avis_d_avocats.be.pdf?1358/8c0e81c421df8e2eff1b01a31a23df766f936afd

ii. **Digitaliseer de pv's van beslag op roerende goederen** vóór verzending naar het CBB. Elke deurwaarder die hierna wordt gemandateerd door een andere schuldeiser met een uitvoerbare titel zou dan, ten vroegste 24 uur na de betekening van een bevel tot betalen, een kopie van dat gedigitaliseerd pv van beslag kunnen ontvangen en daarmee aan de schuldenaar een verkoopdag kunnen betekenen, zonder zelf beslag te moeten leggen.

2. **Maak het onmogelijk dat een nieuw beslag op roerende goederen wordt gelegd of een nieuwe verkoopdag wordt betekend**, wanneer de schuldenaar *op initiatief van een gerechtsdeurwaarder*[8] *is* **onderworpen aan een beslag op beschermde inkomsten** (loon, vervangingsinkomen, sociale uitkeringen, enz. overeenkomstig de artikelen 1409 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek), behalve in uitzonderlijke omstandigheden die in het bijzonder betrekking hebben op de hoge marktwaarde van bepaalde voorwerpen uit het vermogen van de schuldenaar.

3. Verplicht een gerechtsdeurwaarder die bij een schuldenaar meerdere schulden van een of verschillende schuldeiser(s) invordert, om al die **dossiers samen te voegen**. Of verplicht hem om slechts de kosten van één invorderingsprocedure aan te rekenen voor al de dossiers samen.

2.3. Doelstelling nr. 3: Nodeloze en dure invorderingsmaatregelen vermijden

2.3.1. Geef erkende openbare of particuliere instellingen voor schuldbemiddeling rechtstreeks toegang tot het Centraal bestand van berichten van beslag

a) Bevindingen

De erkende openbare instellingen hebben geen rechtstreekse toegang tot het *Centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht, collectieve schuldenregeling en protest* wanneer ze optreden als minnelijke schuldbemiddelaars. Op dit ogenblik hebben alleen de door de arbeidsrechtbank voor een collectieve schuldenregeling aangestelde gerechtelijke schuldbemiddelaars (advocaten, deurwaarders, notarissen of erkende openbare instellingen voor schuldbemiddeling) rechtstreeks toegang tot dit bestand.

Een minnelijke schuldbemiddelaar moet echter snel een inventaris kunnen opmaken van alle schulden van de persoon die zijn hulp inroept, en moet zo snel mogelijk een afbetalingsplan uitwerken. De berichten van het CBB zijn daarbij een waardevol hulpmiddel. Omdat de minnelijke bemiddelaar daar geen toegang toe heeft, moet de cliënt zelf het verzoek indienen bij de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders, aan

[8] Geheel in afwijking van het gewone beslagrecht kan de FOD Financiën beslag leggen op inkomsten. De FOD hoeft geen beroep te doen op een deurwaarder om beslag te kunnen leggen op de inkomsten van de belastingplichtige. Ook is de FOD Financiën niet verplicht om de in beslag genomen bedragen onder alle schuldeisers te verdelen. Wanneer het wordt uitgevoerd door de fiscus, heeft het beslag op inkomsten geen enkele collectieve uitwerking, zodat het een onevenredige maatregel zou zijn om andere schuldeisers met een uitvoerbare titel in deze situatie te verbieden roerend beslag te leggen.

de hand van een formulier met daaraan een kopie van beide zijden van zijn identiteitskaart gehecht. De NKGB verstrekt dan binnen dertig dagen de relevante gegevens. Dat tijdverlies is eenvoudig te vermijden door zowel de schuldenaar zelf als de minnelijke bemiddelaar rechtstreeks toegang te geven tot het CBB. Het komt vaak voor dat de schuldenaar zijn identiteitskaart of de nodige identificatiemiddelen niet meer heeft. De bemiddelaar kan dan zelf het bestand raadplegen.

b) Aanbeveling

Verleen schuldenaren, en erkende openbare of particuliere instellingen voor schuldbemiddeling rechtstreeks toegang tot het CBB, ook wanneer ze optreden in het kader van de minnelijke schuldbemiddeling.

2.3.2. Voorzie in het Centraal bestand van berichten van beslag een bericht van minnelijke schuldbemiddeling naast het bericht van collectieve schuldenregeling

a) Bevindingen

1. Ook de minnelijke schuldbemiddeling heeft tot doel iemand in staat te stellen zijn schuldeisers zoveel mogelijk terug te betalen en hem en zijn gezin garanties te bieden op een leven in overeenstemming met de menselijke waardigheid.

   Minnelijke bemiddeling biedt het voordeel dat ze flexibel is, weinig beperkingen oplegt, weinig formaliteiten vereist, kosteloos is en voor de maatschappij duidelijk minder kosten met zich meebrengt dan de collectieve schuldenregeling. Het is ook de enige mogelijke oplossing voor al wie niet in aanmerking komt voor een collectieve schuldenregeling of er niet in wil stappen.

2. In tegenstelling tot de collectieve schuldenregeling heeft de minnelijke schuldbemiddeling geen juridisch ‘effect’ op de schulden: de bemiddeling schort de procedure noch de lopende interesten op. **De schuldbemiddelaar tracht de situatie te ‘stabiliseren’ en de tijd te vinden om een afbetalingsplan voor te stellen** aan de schuldeisers. **Die tijd en stabiliteit worden hem ontzegd als de schuldeisers invorderingsmaatregelen kunnen blijven nemen** en daardoor de schuldenlast verder doen toenemen.

b) Aanbeveling

1. **Vul het CBB aan met een bericht van minnelijke schuldbemiddeling**. Dat bericht wordt opgesteld op verzoek van de schuldenaar, maar op initiatief van de minnelijke bemiddelaar. Die laatste kan dat wel weigeren als hij vindt dat de schuldenaar enkel misbruik wil maken van de minnelijke procedure.

   Dit bericht schort dan de lopende procedures op (behalve de lopende derdenbeslagen) en verhindert gedurende een nog te bepalen periode (minstens vier maanden) elk nieuw beslag (zowel roerend beslag als derdenbeslag) of elke nieuwe vaststelling van een verkoopdag .

Aan het einde van die periode wordt het bericht van minnelijke bemiddeling automatisch geschrapt. Eindigt de minnelijke schuldbemiddeling vroeger, dan wordt het bericht op initiatief van de minnelijke schuldbemiddelaar geschrapt zodra akte genomen is van de beëindiging.

2. Voor een volledigere overzicht van deze en andere aanbevelingen in verband met de minnelijke schuldbemiddeling, verwijzen we naar onze gezamenlijke tekst over de 'uitgebreide minnelijke schuldbemiddeling'.

2.3.3. Voer een formeel verbod in op elk nieuw beslag wanneer een bericht van collectieve schuldenregeling is geregistreerd

a) Bevinding

Zodra iemand is toegelaten tot een collectieve schuldenregeling maakt de griffie van de Arbeidsrechtbank een bericht van collectieve schuldenregeling aan in het CBB.

Die beslissing schort alle lopende maatregelen van gerechtelijke invordering op, die de betaling van een geldsom beogen.

Zodra een schuldenaar is toegelaten tot de CSR, mag hij geen 'nieuwe schulden' meer maken. Het ontstaan van een ongeoorloofde nieuwe schuld kan zelfs leiden tot de herroeping van CSR.

Toch ontstaan er tijdens collectieve schuldenregelingen vaak nieuwe schulden. Maar die zijn niet noodzakelijk onrechtmatig (onvoorziene kosten voor gezondheidszorg, hoge energierekeningen, enz.). De wetgever heeft de behandeling van die schulden en de rechten van de nieuwe schuldeisers echter niet geregeld.
Sommige van die nieuwe schuldeisers starten daarom een procedure tegen de schuldenaar, ook al zit die in een CSR. Ze leggen nieuwe beslagen die het succes van de hele CSR ondermijnen.

b) Aanbevelingen

Als er een bericht van collectieve schuldenregeling is geregistreerd in het CBB, bevelen we het volgende aan:

1. **Verbied om nog beslag te leggen** en om overdracht te laten plaatsvinden, zelfs voor schulden die zijn ontstaan tijdens de CSR.

2. **Verplicht de nieuwe schuldeiser/gerechtsdeurwaarder om contact op te nemen met de betreffende gerechtelijke bemiddelaar** om een aanzuiveringsregeling af te spreken voor de aflossing van de schuld.
   - Wordt er geen oplossing gevonden binnen een bij wet bepaalde termijn, dan mag de nieuwe schuldeiser de invordering van de schuld vrij voortzetten.
   - Bemoeilijkt het beslag de uitvoering van de CSR, dan kan de bemiddelaar, de schuldenaar of zelfs een schuldeiser zich tot de arbeidsrechtbank wenden om het probleem op te lossen (artikel 1675/14 Ger. W.).

2.3.4. Voorzie een bericht van insolventie in het Centraal bestand van berichten van beslag

a) Bevindingen

1. **Er bestaat momenteel geen doeltreffende oplossing voor insolvabele personen**: noch de collectieve schuldenregeling, noch de minnelijke schuldbemiddeling kan een oplossing bieden voor de schulden, omdat de schuldenaar eenvoudigweg niet in staat is om terug te betalen.

2. **In de praktijk blijft de schuldenberg van deze mensen echter aangroeien** omdat ze worden geconfronteerd met dure maatregelen van tenuitvoerlegging die voor de schuldeisers niets opleveren, behalve soms een gedeeltelijke aflossing van een paar euro, verkregen onder dreiging van een openbare verkoop. Die betaling gaat dan meestal ten koste van een noodzakelijke uitgave of van de betaling van een andere rekening, die op haar beurt een schuld wordt.

3. Een deurwaarder wordt geacht een solvabiliteitsonderzoek uit te voeren voor hij een invorderingprocedure opstart, en moet van de invordering afzien als de schuldenaar insolvabel blijkt. De diensten voor schuldbemiddeling merken in de praktijk echter dat **een schuldenaar nooit veilig is voor een zogenaamd 'pressiebeslag', zelfs niet in situaties van bewezen insolventie** (leefloon, sociale woning, enz.).

b) Aanbevelingen

1. **Creëer een bericht van insolventie in het CBB**. De minnelijke schuldbemiddelaar (die werkt bij een erkende instelling of behoort tot een beroepsgroep erkend voor schuldbemiddeling) kan dat bericht aanmaken op verzoek van de betrokkene. Het bericht creëert alvast het vermoeden dat die persoon geen enkel inkomen of (on)roerend goed heeft dat vatbaar is voor beslag.

2. Dat bericht van insolventie verhindert alle verdere maatregelen van tenuitvoerlegging, zolang de situatie van de schuldenaar ongewijzigd blijft. De minnelijke schuldbemiddelaar moet die situatie om de zes maanden opnieuw evalueren. Als de situatie van de schuldenaar niet is verbeterd, blijft het bericht bestaan. Is ze wel verbeterd, dan wordt het bericht geschrapt. Zolang het bericht geldig is, heeft het een opschortende werking op de verjaringstermijn en op alle in het CBB opgenomen schulden.

3. **Voer bij wet een vermoeden in dat een persoon met een gezinsinkomen lager dan of gelijk aan het leefloon insolvabel is. Laat de minnelijke schuldbemiddelaar in dat geval**, op verzoek van de persoon in kwestie, **'automatisch' een bericht van insolventie aanmaken**. Dit vermoeden zou kunnen worden weerlegd en het bewijs van het tegendeel zou met alle rechtsmiddelen kunnen worden geleverd.

4. Laat bij een **inkomen hoger dan het leefloon** slechts een bericht van insolventie aanmaken als uit **een sociaal onderzoek blijkt dat de schuldenaar geen voor**

beslag vatbare goederen bezit (inkomsten, banktegoeden, onroerend goed, voertuigen, enz.). Het sociaal onderzoek moet bij het bericht worden gevoegd.

Dit sociaal onderzoek moet onder meer gebaseerd zijn op de raadpleging van de volgende databanken:

i. kruispuntbank – RSZ voor de inkomsten;
ii. kadaster, MyMinfin, DIV via de identiteitskaart van de persoon;
iii. CKP voor de kredieten, via de identiteitskaart van de persoon.

Het onderzoek kan verder onder meer ook steunen op:

i. een huisbezoek (geen waardevolle roerende goederen);
ii. een sociaal onderzoek dat kan uitwijzen of de schuldenaar al dan niet behoeftig is. Bijvoorbeeld: iemand die door zijn ziekte hoge medische kosten heeft, op basis van een medisch attest;
iii. het meest recente aanslagbiljet.

5. **De minnelijke bemiddelaar is het best geplaatst om de vaststelling van insolvabiliteit te doen.** Hij heeft immers geen belangenconflict met de schuldenaar, in tegenstelling tot de gerechtsdeurwaarder (wanneer die optreedt in het kader van de invordering van schulden). Zijn functie legt hem verder een houding van neutraliteit op.

   Is de minnelijke bemiddelaar een erkende dienst voor schuldbemiddeling is, dan krijgt de persoon ook een kosteloze tussenkomst, een sociale begeleiding op maat en de ervaring van de dienst in het uitvoeren van sociale onderzoeken.

2.3.5. Bepaal wettelijke criteria op grond waarvan de deurwaarder een pv van niet-bevinding moet opstellen bij een roerend beslag

a) Bevindingen

1. Het Gerechtelijk Wetboek voorziet in een proces-verbaal van niet-bevinding bij beslag op roerende goederen. Een deurwaarder moet een pv van niet-bevinding opstellen wanneer hij tijdens een beslag op roerende goederen vaststelt dat het in het rijksregister vermelde adres fictief is, of dat er geen goederen aanwezig zijn waarvan de verkoopprijs de kosten van tenuitvoerlegging en de schuld kan dekken. Het pv van niet-bevinding is bindend voor andere deurwaarders die op hun beurt beslag zouden willen leggen.

2. **In de praktijk zijn deurwaarders terughoudend met het opstellen van pv's van niet-bevinding.** Dat komt omdat het roerend beslag niet zozeer tot doel heeft de goederen te verkopen, maar om druk uit te oefenen op de schuldenaar om in te stemmen met een afbetalingsplan. De gerechtsdeurwaarders erkennen zelf dat het beslag op roerende goederen zelden tot in de laatste fase (verkoop) wordt uitgevoerd. "*In de regel wordt geen pv van onvermogen opgesteld omdat*

schuldeisers ervoor terugdeinzen om die kosten te maken, die voor hen persoonlijk immers geen enkel nut hebben"[9].

3. **De gevolgen van zo'n pressiebeslag kunnen verregaand zijn voor schuldenaren** die in een financieel zwakke positie verkeren: de angst dat de deurwaarder de in beslag genomen meubelen komt ophalen is vaak zo groot dat sommige huishoudens de betaling van de huur of de energierekeningen uitstellen om aan de deurwaarder toch maar een afbetalingsplan te kunnen voorstellen. De gedeeltelijke schuldaflossingen volgens dat plan zijn vaak onvoldoende om de door de deurwaarder gemaakte kosten te dekken of zijn op termijn niet houdbaar omdat de beschikbare middelen gewoon te bescheiden zijn.

b) Aanbevelingen

1. **Stel bij wet vast welke minimale geldwaarde voor beslag vatbare goederen van een schuldenaar moeten hebben om daadwerkelijk in beslag te kunnen worden genomen**. Die waarde moet de volledige kosten van de tenuitvoerlegging en een deel van de schuld kunnen dekken.

2. Verbied beslag en **verplicht** het opmaken van **een proces-verbaal van niet-bevinding als de voor beslag vatbare goederen deze minimumwaarde niet bereiken**. Dat proces-verbaal moet in het CBB worden geregistreerd.

3. **Verbied beslag op hetzelfde adres gedurende zes maanden**, de duur dat een proces-verbaal van niet-bevinding geldig blijft.

4. Bepaal tegelijk als tegenhanger, zodat een pv van niet-bevinding een effectieve waarde kan hebben, dat **elk pv van roerend beslag aan de volgende regels moet voldoen**, op straffe van nietigheid:
   i. Het pv moet de aard van de goederen en de staat waarin ze worden aangetroffen beschrijven, en de indicatieve marktwaarde van deze goederen;
   ii. en een verklaring bevatten dat deze waarde naar de mening van de gerechtsdeurwaarder ten minste gelijk is aan of groter dan de bij wet vastgestelde minimale waarde (zoals vermeld in punt 1 hierboven).

   Elk zo'n pv van roerend beslag zou verder ook moeten worden **gedigitaliseerd** vóór toezending ervan naar het CBB. (Zie ook de aanbevelingen over het 'collectief beslag' in onderdeel 2.2. *Het aantal procedures van tenuitvoerlegging tegen dezelfde schuldenaar beperken (door verschillende schuldeisers of door dezelfde schuldeiser voor verschillende vorderingen).)*

5. Maak het mogelijk dat de **schuldenaar gemakkelijk een rechtszaak aanhangig kan maken bij de beslagrechter**, als de deurwaarder toch tot beslag overgaat en de goederen van de schuldenaar duidelijk niet de minimumwaarde bereiken. Dit moet kunnen door eenvoudigweg een kopie van het pv van beslag ter griffie neer te leggen. De griffier moet hierna de schuldenaar, de schuldeiser en de deurwaarder

[9] E. Leroy, ius & actores 2018/1-2, p.

per gerechtelijke brief oproepen voor een zitting waarin het geschil zal worden beslecht. De beslagprocedure moet opgeschort zijn zolang het verzoek wordt onderzocht. Tegen de beslissing van de rechter zou geen beroep of verzet meer mogelijk zijn.

6. Leg de **kosten van het beslag en de verkoop volledig ten laste van de schuldeiser** als bij een beslaglegging de effectieve verkoop van de goederen niet de wettelijk vastgestelde minimumwaarde oplevert, naast de schadevergoeding die de schuldenaar zou kunnen vorderen.

2.3.6. Geef de schuldenaar die zich niet meer aan een afbetalingsplan houdt een redelijke termijn om zich te verantwoorden

a) Bevindingen

Nadat een afbetalingsplan is onderhandeld, kan het gebeuren dat een schuldenaar één of meer maandelijkse aflossingen mist. Sommige deurwaarders hervatten in dat geval onmiddellijk de maatregelen van tenuitvoerlegging, vaak door een nieuwe verkoopdag vast te stellen. Daardoor wordt de schuld groter.

Andere deurwaarders benaderen de schuldenaar (opnieuw) met een aanmaningsbrief, wat minder duur is, en meer in overeenstemming met de Code van gedragsregels voor de gerechtsdeurwaarders en het beginsel van proceseconomie.

b) Aanbevelingen

Maak van het gebruik van een aanmaningsbrief de regel wanneer een afbetalingsplan is onderhandeld waardoor de gerechtelijke procedure werd opgeschort. Als de schuldenaar dit plan niet meer naleeft, mogen de **maatregelen van tenuitvoerlegging pas worden hervat één maand na de verzending van een aanmaning tot betalen.**

2.4. Doelstelling 4: De menselijke waardigheid van schuldenaars beter beschermen

2.4.1. Werk de lijst van niet voor beslag vatbare roerende goederen bij in artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek

a) Bevindingen

1. **De lijst van onbeslagbare goederen** in artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek **is nooit bijgewerkt**. Dat leidt tot rechtsonzekerheid: bepaalde courante consumptiegoederen zijn niet beschermd, ook al zijn ze nodig voor een leven in overeenstemming met de menselijke waardigheid.

2. Artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek wordt **restrictief geïnterpreteerd**: alles wat niet in de lijst staat, kan in beslag worden genomen. Daarom is het van essentieel belang dat die lijst regelmatig wordt bijgewerkt.

3. Soms heeft het beslag ook betrekking op goederen die niet essentieel zijn voor een waardig leven, maar die wel een belangrijke **sentimentele waarde** hebben voor de schuldenaar (familiejuwelen, enz.).

4. Als er een auto is, wordt die automatisch in beslag genomen, omdat het vaak het enige roerende goed is met enige marktwaarde. De schuldenaar kan de opheffing (handlichting) van het beslag op de auto krijgen als hij aantoont dat die nodig is voor het vervoer van een gezinslid met een handicap of voor zijn eigen vervoer als hij zelf een handicap heeft. Maar die **beperkingen op de inbeslagneming van de auto zijn onvoldoende**. Soms draagt de auto bij tot het behoud van een menswaardig bestaan, bijvoorbeeld wanneer de auto onmisbaar is om op het werk, op school, in het ziekenhuis, enz. te raken, of wanneer de woonplaats van de schuldenaar slecht bereikbaar is met het openbaar vervoer en de auto het enige middel is om zich te verplaatsen.

5. Om de naleving van artikel 1408 §1 door de deurwaarder te controleren is er **artikel 1408 §3** van het Gerechtelijk Wetboek. Dat is van toepassing wanneer de deurwaarder goederen in beslag neemt die krachtens artikel 1408 §1 onbeslagbaar zijn.

   Die bepaling geeft de schuldenaar de mogelijkheid om tijdens de beslaglegging aan de gerechtsdeurwaarder zijn argumenten over te maken over de niet-beslagbaarheid van de opgeschreven goederen (die in het beslagexploot worden opgenomen). Doet hij dat op dat moment niet, dan heeft hij nog **vijf dagen om opmerkingen over de beslagbaarheid van de goederen over te maken** aan de deurwaarder “vanaf de betekening van het beslagexploot”. Die periode is kort en **stelt de schuldenaar vaak niet in staat zijn rechten te doen gelden**. Zodra de termijn is verstreken, kunnen geen argumenten meer worden ingediend.

b) Aanbevelingen

1. **Werk de lijst van onbeslagbare goederen periodiek bij** en breng ze in overeenstemming met de materiële vereisten voor een menswaardig leven in de moderne samenleving (computer, smartphone, internetverbinding, enz.).

2. **Doe deze bijwerking in overleg met de actoren op het terrein**, zoals consumentenorganisaties, mensen die in armoede leven en de verenigingen die hen vertegenwoordigen, diensten voor schuldbemiddeling, enz.

3. Sta de schuldenaar toe bepaalde **goederen van zijn keuze vrij te stellen** van beslag tot een maximumwaarde van 400 euro.

4. Bepaal dat de **auto niet vatbaar is voor beslag wanneer hij onmisbaar is** voor de schuldenaar om een menswaardig bestaan te leiden. Bijvoorbeeld als enige middel

om naar het werk te gaan of om zich te verplaatsen. Baseer u daarvoor op de door CSR-rechters aangehaalde criteria om het behoud van de auto al dan niet toe te staan.

5. **Verleng de termijn om zich te verzetten** tegen het beslag op bepaalde goederen van vijf naar vijftien dagen.

2.4.2. Verbied beslag op het volledige inkomen van een onderhoudsplichtige

a) Bevindingen

1. Een onderhoudsgerechtigde heeft een 'supervoorrecht': als er meerdere schuldeisers zijn, **gaat een betaling altijd bij voorrang naar de onderhoudsgerechtigde**, vóór alle anderen. Dat supervoorrecht is te danken aan de aard zijn vordering: die berust op hulpbehoevende toestand waarin hij of zij wordt verondersteld te verkeren.

2. De onderhoudsgerechtigde **kan ook het volledige inkomen van zijn schuldenaar in beslag nemen** en hem alle bestaansmiddelen ontnemen (behalve de sociale bijstand van het OCMW). Hij/zij is dus niet gebonden aan de niet voor beslag vatbare gedeelten uit de artikelen 1409 en volgende van het Gerechtelijk Wetboek.

3. Een volledig beslag op het inkomen is **in sommige gevallen helemaal contraproductief**: een schuldenaar die weet dat zijn inkomen volledig in beslag wordt genomen, doet geen enkele moeite meer om een inkomen te krijgen. De schuldeiser haalt dan geen enkel voordeel uit het beslag.

4. De wetgever verleende onderhoudsgerechtigden dat voorrecht wegens hun behoeftigheid. Maar die overweging is vandaag minder relevant, althans voor de vorderingen van onderhoudsgeld (en daarover gaat een groot aantal volledige beslagen). **De onderhoudsgerechtigde kan tegenwoordig aan de DAVO (FOD Financiën) maandelijkse voorschotten vragen op de verschuldigde bijdragen**, ongeacht zijn inkomen. Hij is daarmee dus ten dele 'beschermd'.

5. In de strijd tegen achterstallig onderhoudsgeld bestaat er **een rechtsmiddel dat heel doeltreffend kan zijn** als de uitvoeringsvoorwaarden zouden worden herzien: **de delegatie van inkomsten.** Dat mechanisme machtigt de onderhoudsgerechtigde om het bedrag van het onderhoudsgeld rechtstreeks van het inkomen van de schuldenaar te vorderen. Die machtiging wordt verleend door de familierechtbank, die er ook voorwaarden en beperkingen aan kan verbinden.

   De onderhoudsgerechtigde moet de delegatie van inkomsten zelf aanvragen. Ze kan dus niet ambtshalve door de rechter worden toegestaan. Dat kan binnen de initiële procedure om de schuldenaar te laten veroordelen tot betaling van onderhoudsgeld, of in een later stadium als aparte vordering. De schuldeiser moet aantonen dat er een ernstig risico bestaat dat de schuldenaar zich aan zijn onderhoudsverplichtingen zal onttrekken, of dat de schuldenaar in het jaar vóór het

verzoek twee (al dan niet opeenvolgende) maanden daadwerkelijk niet betaald heeft.

Het mechanisme van de delegatie van inkomsten wordt echter niet vaak toegepast, waarschijnlijk omdat het weinig bekend is bij de beoefenaars van juridische beroepen. Door een wetswijziging in 2017 is het voortaan wel verplicht om, in vonnissen waarin de betaling van alimentatiegeld wordt bevolen, te vermelden dat bij niet-betaling een beroep kan worden gedaan op de delegatie van inkomsten. Dat heeft echter niet het verhoopte effect gehad: de delegatie van inkomsten blijft een weinig toegepast rechtsmiddel. Het is nochtans een eenvoudige, soepele, gemakkelijke en goedkope manier om te voorkomen dat het achterstallig onderhoudsgeld zich opstapelt.

b) Aanbevelingen

1. **Schaf voor de onderhoudsgerechtigde de mogelijkheid af om beslag te leggen op het volledige inkomen van de schuldenaar.**
   i. Wordt het beslag door de onderhoudsgerechtigde zelf gelegd, dan mag het inkomen van de onderhoudsplichtige daardoor niet lager worden dan het leefloon van de categorie waartoe hij behoort;
   ii. Wordt het beslag gelegd door de DAVO, dan mag het inkomen van de onderhoudsplichtige daardoor niet lager worden dan de niet voor beslag vatbare gedeelten uit artikelen 1409 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek.

2. **Herzie de voorwaarden voor de delegatie van inkomsten**. Bepaal dat de rechter die ambtshalve kan bevelen als de schuldenaar wordt veroordeeld tot de betaling van alimentatie. De delegatie wordt pas effectief als hij het onderhoudsgeld twee (al dan niet opeenvolgende) maandelijkse termijnen niet betaalt.

2.4.3. Bescherm de volledig onbeslagbare inkomsten beter bij beslag op een zichtrekening

a) Bevindingen

1. De laatste twee jaar zien we een **toename van het aantal beslagen op rekeningen op initiatief van de FOD Financiën.**

   Die beslagen kunnen alle belastingplichtigen treffen, zelfs wie OCMW-steun krijgt of een gelijkaardig inkomen heeft.

2. De **rechtsbeginselen** die de inkomsten beschermen die op een bankrekening worden gestort, zijn complex. Maar ze kunnen als volgt worden samengevat:
   i. Niet alle rekeningen zijn beschermd. Alleen de inkomsten die op een zichtrekening worden gestort, zijn ‘potentieel’ beschermd bij bankbeslag. Inkomsten die op een andere soort rekening zijn gestort (spaarrekening, effectenrekening, enz.) zijn dus volledig voor beslag vatbaar, ook als ze bijvoorbeeld uit een beroepsactiviteit komen.

ii. Inkomsten die op een zichtrekening worden gestort, moeten identificeerbaar zijn. Daarom heeft de wetgever bepaald dat ze een code krijgen per categorie. Code A voor de inkomsten bedoeld in artikel 1409 (bezoldiging), code B voor de inkomsten bedoeld in artikel 1410, §1 (vervangingsinkomen) en code C voor inkomsten bedoeld in artikel 1410§2 (leefloon, IGO, groeipakket, enz.).

iii. De bescherming is degressief: inkomsten met code A, B of C zijn slechts 30 dagen beschermd vanaf de datum van de storting en verliezen elke dag 1/30ste van hun bescherming. Na afloop van die 30 dagen kunnen ze volledig in beslag worden genomen, ook al waren ze aanvankelijk volledig onbeslagbare inkomsten.
Voorbeeld: op 1 september stort het OCMW het leefloon (1137,97 euro) op de zichtrekening van de heer A. Op 4 september legt de FOD Financiën beslag op de rekening van de heer A. Die 1137,97 euro heeft op dat moment al 3/30 van zijn bescherming verloren. Er kan dus beslag worden gelegd op 113,80 euro. Als het beslag op 30 september plaatsvindt, geldt geen enkele bescherming meer en is het volledige bedrag vatbaar voor beslag.

3. **Zodra de bank in kennis is gesteld van het beslag, worden alle rekeningen van de schuldenaar geblokkeerd.** Die blokkering kan enkele weken duren. In die tijd brengt de bank de formaliteiten van het derdenbeslag in orde en bepaalt de FOD Financiën wat in beslag kan worden genomen, op basis van de hierboven genoemde principes. De schuldenaar komt in een uiterst benarde situatie terecht doordat zijn rekeningen geblokkeerd zijn.

4. Het bankbeslag **treft zonder onderscheid alle rekeningen van de schuldenaar bij eenzelfde bank**: dus ook een budgetrekening die een OCMW op naam van de schuldenaar geopend heeft, of zelfs een spaarrekening die is geopend bij budgetbegeleiding door een vereniging of ad hoc dienst. De bankbeslagen doen dus minstens een deel van het verrichte maatschappelijk werk teniet.

5. Sinds 1 januari 2022 heeft de FOD Financiën toegang tot de saldi van bankrekeningen. Ze kent ook de inkomstenbron(nen) van de belastingplichtigen en weet dus of een schuldenaar een vervangingsinkomen krijgt. De combinatie van die twee zaken had de FOD ertoe moeten brengen om ‘gerichter’ beslag te leggen en de meest kwetsbare schuldenaars te ontzien. **Ze blijft echter beslag leggen op de rekeningen van leefloontrekkers, ook al bedragen de saldi slechts enkele honderden euro's.** Bij loonbeslag zouden die bedragen volledig beschermd zijn.

b) Aanbevelingen

1. **Schrap de degressiviteit** van de bescherming in de tijd voor inkomsten die volledig zijn **vrijgesteld van beslag** (code C).

2. **Behoud de bescherming van de inkomsten**, ook wanneer de beschermde bedragen (met hun code) worden overgeschreven naar een andere rekening (budgetrekening of spaarrekening geopend door een OCMW, enz.).

3. **Kort voor de bank de termijn voor de aangifte van een derdenbeslag in** tot vijf werkdagen (althans wanneer er weinig verschillende inkomsten op de rekening binnenkomen).

4. **Sta banken niet toe om de gehele rekening te blokkeren**, maar enkel de tegoeden die op het moment van het beslag op de rekening staan. Alleen op die bedragen kan het beslag immers van toepassing zijn[10]. Dit is een *good practice* die sommige banken al toepassen.

5. Leg een termijn van **één werkdag op om de rekening te deblokkeren** nadat de schuldeiser het beslag heeft opgeheven.

2.5. Doelstelling 5: Betere controle op de gerechtsdeurwaarders om misbruiken te voorkomen en te bestraffen

2.5.1. Stel een onafhankelijke tuchtraad in

a) Bevindingen

De huidige tuchtprocedure voor gerechtsdeurwaarders, ingesteld bij de wet van 7 januari 2014[11], mist haar doel en kampt met verschillende problemen.

i. De wijze waarop een **klacht aan de tuchtcommissie** wordt voorgelegd, biedt **geen garanties op onafhankelijke en onpartijdige behandeling.** De persoon die zich benadeeld voelt, kan zijn klacht niet rechtstreeks aan de tuchtcommissie voorleggen, maar moet die indienen bij de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders of bij een arrondissementskamer. Die onderzoeken de klacht en beslissen of de zaak al dan niet aan de tuchtcommissie wordt voorgelegd. De arrondissementskamers of de Nationale Kamer zijn beide op corporatistische[12] leest geschoeid en hebben het voor het zeggen.

ii. De wet bepaalt **geen enkele termijn** voor de behandeling van klachten, noch door de arrondissementskamers of de Nationale Kamer, noch door de tuchtcommissie. Zo werden uitvoerig omschreven en gemotiveerde klachten uit 2018 pas drie jaar later door de verslaggever van de Nationale Kamer beantwoord. De verwerende deurwaarders voerden daarna aan dat de redelijke termijn was overschreden, en werden niet veroordeeld.

iii. De **samenstelling van de tuchtcommissie biedt geen garantie op onpartijdigheid**: ze bestaat uit twee gerechtsdeurwaarders, een rechter en een

[10] Bij het beslag op rekening zijn enkel de bedragen die op de dag van het beslag op de rekening staan, beslagbaar. Bedragen die later op de rekening worden gestort, maken geen deel uit van het beslag. Door de volledige blokkering van de rekening heeft de schuldenaar echter geen toegang tot die nieuwe gelden waardoor hij berooid achterblijft.

[11] Wet van 7 januari 2014 tot wijziging van het statuut van de gerechtsdeurwaarders, BS, 22.01.2014 (in werking getreden op 1.02.2014).

[12] De onderlinge economische afhankelijkheid van de deurwaarderskantoren en de korpsgeest staan een sociale controle binnen het beroep in de weg. Uit een recent onderzoek van het Prijzenobservatorium blijkt inderdaad dat deurwaarders elkaars belangrijkste klanten zijn (54,2% van de geschatte gemiddelde omzet van de sector in de periode 2017-2019 werd door de gerechtsdeurwaarders zelf gegenereerd).

extern persoon. Beslissingen moeten met absolute meerderheid van stemmen worden genomen, dus de deurwaarders hebben de facto een vetorecht.

iv. **De klager wordt tijdens de procedure ontoereikend geïnformeerd** over de beslissingen en de beroepsmogelijkheden. Artikel 540 bepaalt dat de klager tijdens de inleidende hoorzitting voor de tuchtcommissie kan worden gehoord als hij daarom verzoekt. Maar hij kan geen kennis nemen van de argumenten van de verschillende betrokken partijen: noch van het verslag door de verslaggever van de Nationale Kamer of de syndicus van een arrondissementskamer, noch van de opmerkingen van de deurwaarder.

v. De **klager kan niet in beroep gaan** tegen de beslissing van de tuchtcommissie, de aangeklaagde deurwaarder wel.

b) Aanbevelingen

Hervorm de tuchtprocedure voor gerechtsdeurwaarders en geef ze volledig in handen van een onpartijdige en onafhankelijke rechtbank die uitsluitend is samengesteld uit magistraten. De nieuwe procedure moet de onpartijdigheid van de procedure waarborgen door de klager dezelfde rechten te geven als de aangeklaagde deurwaarder.

Uiteraard moet de wijze waarop de zaak voor de rechter wordt gebracht, en de procedure zelf, de onpartijdigheid van de debatten en de rechten van de verdediging waarborgen.

Deze aanbeveling staat ook in het expertenrapport over de modernisering van de functie van gerechtsdeurwaarder[13] en in het memorandum van de Franstalige Vereniging van Gerechtsdeurwaarders (UFHJ)[14].

2.5.2. Maak het makkelijker om een beroep te doen op de beslagrechter om onregelmatigheden in de afrekeningen vast te stellen en nodeloze kosten te schrappen

a) Bevindingen

1. **De afrekeningen van gerechtsdeurwaarders** bij de gerechtelijke invordering bevatten vaak handelingen van tenuitvoerlegging waarvan de **wettigheid en de tarifering in vraag kunnen worden gesteld**: opeenvolgende opzoekingen in het rijksregister, opeenvolgende vaststellingen van verkoopdagen, meerdere aanmaningsbrieven, opeenstapeling van nietige en nodeloze handelingen, dossierkosten, telefoonkosten, correspondentiekosten die niet in het koninklijk besluit van 30 november 1976 staan, enz. **Voor de schuldenaar is het echter heel moeilijk om die afrekeningen te betwisten:**

[13] Zie A. Michielsens en L. Chabot, Expertenrapport over de modernisering van de functie van gerechtsdeurwaarder, rapport aan de minister van Justitie, de heer Koen Geens, 29 juni 2018, p.127; https://justice.belgium.be/sites/default/files/rapport_modernisering_functie_gerechtsdeurwaarder.pdf

[14] Zie het Memorandum van de UFHJ (Franstalige Vereniging van Gerechtsdeurwaarders) 2019-2024, pagina 23; https://ufhj.be/wp-content/uploads/2021/04/MEMORANDUM-UFHJ-2019-2024.pdf

i. De tarifering van de handelingen van deurwaarders is ondoorzichtig en blijft een zaak van deskundigen. De doorsnee burger (en zelfs jurist) heeft er geen zicht op. Voor een schuldenaar is het dus moeilijk om een deskundig en onderbouwd advies te krijgen om 'het hierbij niet te laten' (*zie onze aanbeveling 2.1.1 over de herziening van de tarifering van de handelingen van gerechtsdeurwaarders*).

ii. Een schuldenaar wendt zich met zijn bezwaren over een onregelmatigheid uiteraard eerst tot de deurwaarder. Die veegt de bedenkingen meestal van tafel met de loutere uitleg dat de tarieven in overeenstemming zijn met de wet of de (geheime) richtlijnen van de Nationale Kamer. Het is dan onmogelijk om wat dan ook te controleren.

iii. De tuchtprocedures bieden geen soelaas voor de genoemde tekortkomingen. De klager moet zijn hoop dus volledig stellen in de beslagrechter. Maar die krijgt zelden of nooit problemen met de afrekeningen van deurwaarders voorgelegd. Een beroep op de rechter veronderstelt immers kennis die de schuldenaar doorgaans niet heeft, die duur is (en moeilijk te bekomen).

2. **Het Gerechtelijk Wetboek bevat twee bepalingen waarop de schuldenaar zich zou kunnen beroepen.**
   De eerste is artikel 866, dat bepaalt dat nietige en nodeloze proceshandelingen ten laste komen van de openbare ambtenaren die ze hebben veroorzaakt.
   De tweede is artikel 1396, dat de beslagrechter de algemene opdracht geeft "om zorg te dragen dat de bepalingen inzake bewarende beslagen en middelen tot tenuitvoerlegging worden nagekomen". De beslagrechter zou dus (zelfs ambtshalve) een verslag over de stand van de rechtspleging kunnen vragen. Als hij verzuim vaststelt, kan hij de procureur des Konings daarvan in kennis stellen.

   In de praktijk is de toepassing van beide bepalingen vrijwel onmogelijk: de deurwaarder veegt het nietige en nodeloze karakter van een handeling of akte makkelijk van tafel, zelfs bij bewezen insolventie. De schuldenaar zou zich dus telkens tot de beslagrechter moeten wenden, en dat is materieel en financieel haast ondoenbaar. De beslagrechters geven zelf toe dat de algemene onderzoeksbevoegdheden dode letter blijven door een gebrek aan wil (bij sommigen) en aan financiële en personele middelen (voor allen).

3. De combinatie van al die elementen betekent in de praktijk dat **sommige gerechtsdeurwaarders aan elke controle ontsnappen voor de tarifering en zelfs de rechtmatigheid van invorderingsmaatregelen**. Sommige kantoren factureren honderdduizenden euro's aan schuldenaars, bedragen waarvan de wettigheid ter discussie staat en niet te controleren valt.

b) Aanbevelingen

1. **Publiceer de (wettelijke en aanvullende) tarieven** en de verordeningen van de Nationale Kamer waarin ze worden toegelicht. Dat is nodig om te voldoen aan de eisen van de rechtsstaat en de democratische beginselen (*zie punt 2.2.1 voor onze specifieke aanbevelingen inzake tarifering).*

2. **Voorzie in een specifieke procedure van beroep bij de beslagrechter om de afrekeningen van een deurwaarder te controleren**. Die procedure moet snel, efficiënt en goedkoop zijn. Ze zou kunnen worden gebaseerd op artikel 1408, 3° van het Burgerlijk Wetboek. De schuldenaar zou de deurwaarder eerst schriftelijk in kennis stellen van zijn klachten over het nietige of nodeloze karakter van een of meer handelingen. Reageert de deurwaarder niet of past hij zijn afrekening niet aan, dan kan de schuldenaar de zaak voor de rechter brengen door een kopie van deze brief en de relevante stukken ter griffie neer te leggen. De beslagrechter stelt dan een datum en uur vast voor het onderzoek en het regelen van het geschil. De schuldenaar, de schuldeiser en de deurwaarder worden dan ten minste acht dagen vooraf per gerechtelijke brief opgeroepen voor een zitting waarin het geschil wordt beslecht. Het verzoek moet een opschortende werking hebben ten aanzien van de rechtsvervolging. De beslagrechter doet onmiddellijk een uitspraak, al dan niet in aanwezigheid van de partijen, en tegen zijn beslissing is geen beroep of verzet meer mogelijk. De beslagprocedure zou daarna onmiddellijk kunnen worden hervat.

3. **Geef de beslagrechters voldoende financiële en personeelsmiddelen** om hun opdracht van toezicht op de gerechtsdeurwaarders doeltreffend uit te oefenen, zoals omschreven in artikel 1396 van het Gerechtelijk Wetboek.

2.5.3. Bestrijd de commerciële praktijk van 'no cure no pay'

a) Bevindingen

1. **De formule van '*no cure no pay*' (soms '*no cure, no fee*' genoemd) is verboden voor gerechtsdeurwaarders in de fase van de gerechtelijke invordering. Toch wordt ze vaak aan schuldeisers aangeboden** door sommige deurwaarderskantoren die een heel groot aantal invorderingsdossiers behandelen. '*No cure no pay*' is een economisch model waarbij de gerechtsdeurwaarder zijn tussenkomst aanbiedt voor de gehele invorderingsprocedure (zowel de minnelijke als de gerechtelijke fase): kosteloos, of tegen een vast (meestal zeer laag) tarief per dossier. Of de deurwaarder de schuld effectief recupereert of niet, de schuldeiser moet hoogstens het overeengekomen forfaitaire bedrag betalen. De deurwaarder wordt vergoed door zijn kosten rechtstreeks te verhalen bij de schuldenaars. Wanneer eenzelfde schuldeiser duizenden dossiers aanbrengt, tracht de gerechtsdeurwaarder de deal 'binnen te halen' via dit systeem, door zijn diensten aan te bieden tegen een 'zeer laag' tarief. De kosten die hij maakt wanneer de schuldenaars insolvabel blijken, kan hij ruimschoots verhalen op de solvabele schuldenaars.

   Dit systeem is problematisch voor de schuldenaars:

   i. De schuldeiser is niet meer rechtstreeks betrokken bij de tenuitvoerlegging en moet de kosten ervan niet betalen. Daardoor is hij niet meer geneigd om enige voorzichtigheid aan de dag te leggen in de vervolging van de schuldenaar[15].

[15] Om de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de gerechtsdeurwaarder te waarborgen, bepaalt de wet immers dat de gerechtsdeurwaarder geen "kwijtschelding van zijn honoraria, kosten en verschotten mag verlenen aan de

ii. De deurwaarder heeft er alle belang bij om zoveel mogelijk kosten van tenuitvoerlegging te maken (die door de schuldenaars worden gedragen), want die maken zijn reële vergoeding uit. Hij heeft er in dit economische model ook minder belang bij dat de schuld in de minnelijke fase geregeld wordt. Daardoor zal hij geneigd zijn om snel tot de gerechtelijke fase over te gaan, waarin hij veel kosten kan maken om zo zijn winst te maximaliseren.

2. **Schuldeisers zijn zich doorgaans niet bewust van de gevolgen van de '*no cure no pay*'-praktijk voor de schuldenaar**. Zij zien alleen het financiële voordeel van een dergelijk systeem.
   Toch is voor hen een essentiële rol weggelegd, namelijk misbruiken inperken door toezicht te houden op de manier waarop hun schuldvorderingen worden geïnd. Schuldeisers die overeenkomsten sluiten onder voorwaarden die leiden tot illegale praktijken of praktijken die in strijd zijn met de deontologie van gerechtsdeurwaarders, begaan immers een fout. Zo'n fout kan ertoe leiden dat zij de bedragen die hun mandataris ten onrechte heeft ingevorderd, moeten terugbetalen.
   De schuldenaar kent echter de voorwaarden voor de tussenkomst van de deurwaarder niet, zodat het moeilijk te bewijzen is dat de invordering te zijnen laste in het kader van een '*no cure no pay*'-praktijk wordt gevoerd[16]. De nodeloze opeenvolging van handelingen van tenuitvoerlegging in sommige afrekeningen doet wel vermoeden dat de deurwaarder volgens het principe '*no cure no pay*' werkt, maar het is voor de schuldenaar bijna onmogelijk om dat te bewijzen: hij is immers niet op de hoogte van de overeenkomst tussen de deurwaarder en de schuldeiser. Bovendien wordt een dergelijke overeenkomst niet zelden louter 'mondeling' gesloten. De deurwaarder factureert gewoon 'niets' aan zijn cliënt, en zodra de zaak is afgesloten 'boekt' hij de gemaakte kosten als een definitief oninbare vordering (die dus wordt afgeschreven).

3. **De '*no cure no pay*'-praktijk wordt soms ook toegepast tussen gerechtsdeurwaarders onderling.** Voor de gerechtelijke invordering kan de deurwaarder immers alleen optreden in zijn eigen gerechtelijk arrondissement. Hij zal dus in bepaalde dossiers een beroep moeten doen op confraters die territoriaal bevoegd zijn voor de betekening van zijn stukken. Sommige kantoren die op grote schaal aan invordering doen, kunnen hun financiële voorwaarden opleggen aan kleinere kantoren, die ze wel moeten aanvaarden om aan het werk te blijven. De uitvoerende deurwaarders kunnen vervolgens op hun beurt in de verleiding komen om '*no cure no pay*' toe te passen: zij factureren de werkelijk gemaakte

---

schuldeiser die hem heeft gemandateerd". Dat betekent dat de schuldeiser alle door de deurwaarder gemaakte kosten moet betalen als ze niet door de schuldenaar worden gedragen. Dit beginsel zorgt ervoor dat een schuldeiser twee keer zal nadenken voordat hij gerechtelijke stappen onderneemt tegen een schuldenaar, aangezien hij bij niet-inning mogelijk de door de deurwaarder gemaakte kosten van tenuitvoerlegging zal moeten dragen. Het '*no cure no pay*'-principe druist rechtstreeks in tegen dat beginsel, aangezien de schuldeiser dan in het slechtste geval het overeengekomen forfaitaire bedrag voor zijn rekening neemt.

[16] Hoewel ze moeilijk te bewijzen valt voor de schuldenaar, is de toepassing van de '*no cure no pay*'-praktijk in verscheidene beslissingen van rechtspraak vastgesteld, benadrukt en gesanctioneerd. Zie Burg. (11de kamer). Leuven, 24 juni 2011, RG 11/688/A; Burg. Rb. Brussel, 14 januari 2022, RG; C.E.(7de kamer), arrest 243447 van 22 januari 2019, rol A.226.962/VI-21.379; C.E., arrest 244166 van 3/04/2019, rol A. 227.582/VI-21.437; C.E. (6de kamer), arrest 242936 van 14 november 2018, rol 226.421/VI-21.338; C.E. (6de kamer), arrest 245.244 van 26 juli 2019, rol A 228.415/VI-21.510; R.V.S. (12de kamer), arrest 247073 van 18 februari 2020, rol A.220.001/XII-8214

tenuitvoerleggingskosten niet door aan de opdrachtgevend deurwaarder, maar enkel het overeengekomen bedrag (bv. slechts één betekening-bevel per dossier). Ze halen hun werkelijke vergoeding uit de andere, door de schuldenaar gedragen kosten van tenuitvoerlegging.

4. **De '*no cure no pay*'-praktijk wordt ook aangemoedigd door de verscherpte concurrentie tussen deurwaarderskantoren en de grootte[17] van sommige kantoren**. Sommige deurwaarderskantoren hebben de structuur van heuse commerciële bedrijven aangenomen (zoals de incassokantoren met wie zij rechtstreeks concurreren) en werken met contracten die over duizenden invorderingsdossiers gaan. Die kantoren bieden hun diensten aan tot ver buiten hun oorspronkelijke arrondissement[18], vormen economische belangengroeperingen[19] of werken samen met commerciële ondernemingen[20] om bedrijven een landelijke dienst aan te bieden die zowel de minnelijke als de gerechtelijke invordering omvat. Die samenwerkingsverbanden, waarvan het bestaan door iedereen gekend is, zijn nochtans in strijd met de code van gedragsregels voor deurwaarders[21].

b) Aanbevelingen

1. Voeg een 3de lid toe aan artikel 522 van het Gerechtelijk Wetboek **zodat het huidige verbod op de toepassing van het '*no cure no pay*'-principe doeltreffend gecontroleerd en gesanctioneerd kan worden**. Dit nieuwe 3de lid van artikel 522 van het Gerechtelijk Wetboek, moet bestaan uit twee alinea's:
   i. alinea 1: gerechtsdeurwaarders mogen hun cliënten geheel noch gedeeltelijk vrijstellen van de betaling van hun honoraria, kosten en voorschotten.
   ii. alinea 2: elke teruggave of gehele of gedeeltelijke vrijstelling, toegestaan in strijd met de voorgaande alinea, zal tot gevolg hebben dat de verrichte handelingen

---

[17] Over de grootte van sommige kantoren lezen we in het verslag van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders van 2019 (https://ufhj.be/nos-actions/): "*16% van de personen die in België werkzaam zijn bij deurwaarderskantoren, werken voor de 4 grootste kantoren, zijnde slechts 1,4% is van de in België gevestigde kantoren*". In het verslag staat ook dat "*de 2 grootste kantoren (d.w.z. 0,7% van het totale aantal deurwaarderskantoren in België) samen meer mensen in dienst hebben dan de 131 kleinste kantoren, die bijna 50% van het aantal kantoren in België vertegenwoordigen*".

[18] Zo lag de deurwaarder die Modero Antwerpen oprichtte ook aan de basis van de oprichting van Modero Brussel in 2011, Modero West-Vlaanderen in 2014, Modero Limburg in 2015, Modero Leuven in 2015, Modero Brugge in 2018 en Modero Waals-Brabant in 2021.

[19] Bijvoorbeeld: de groep MODERO-INTERMEDIANCE-INTERVENTUS (drie deurwaarderskantoren), opgericht om in te tekenen op de openbare aanbesteding voor een opdracht van schuldinvordering voor het Centre Hospitalier Bois de l'Abbaye (zie arrest van de Raad van State nr. 242.936 van 14 november 2018, voornoemd).

[20] Modero werkt "nauw samen" met het incassokantoor *NV Solid* waarvan de stichter niemand minder is dan de CFO van Modero tot 2021. Op de website van de NV Solid lezen we inderdaad (https://www.go-solid.be/nl): "*Onze partner-gerechtsdeurwaarder Modero kan rekenen op de expertise van meer dan 50 gerechtsdeurwaarders en meer dan 200 medewerkers. Het Modero Netwerk bestaat uit kantoren over het hele land, en heeft een internationale samenwerking met partners uit meer dan 150 landen. Deze specialisten hebben ruime ervaring met invordering en technieken die de regeling versnellen en hoge inningspercentages behalen.*"

[21] Zie artikel 45 van de Code van gedragsregels voor gerechtsdeurwaarders: "§1. *Met het oog op het werven van klanten of het maken van "commerciële" afspraken over het delen van zaken of honoraria, is het de gerechtsdeurwaarder verboden zich te associëren met collega's of met titularissen van andere beroepen*."
"§2. *Zo mag de gerechtsdeurwaarder ook geen deel uitmaken van een interprofessionele vereniging als die zijn onafhankelijkheid, onpartijdigheid en/of onkreukbaarheid gedeeltelijk of volledig op het spel kan zetten.*"
"§3. *Met dezelfde ingesteldheid moet de gerechtsdeurwaarder zich ervoor hoeden dat de geografische ligging van zijn vestiging en zijn zakenrelaties zijn onafhankelijkheid en/of zijn onpartijdigheid en/of zijn vermogen, al is het maar schijnbaar, aantasten*".

van tenuitvoerlegging ten laste blijven van de instrumenterende gerechtsdeurwaarder en dat deze zich blootstelt aan strafrechtelijke sancties.

2. **Verbied** openbare en administratieve overheden om overheidsopdrachten (voor de invordering van hun schulden) te **gunnen aan deurwaarderskantoren die aanbieden om betaald te worden in de vorm van commissielonen, forfaitaire tarieven of andere '*no cure no pay*'-**praktijken. In die overheidsopdrachten moet elke clausule geweerd worden, die:
   i. een resultaatsverbintenis oplegt voor het te behalen invorderingspercentage;
   ii. een terugbetaling, deling of korting op de honoraria oplegt;
   iii. rechtstreeks of onrechtstreeks aanzet tot de kosteloze levering van bepaalde prestaties (aanbestedende overheden beschouwen het solvabiliteitsonderzoek vaak, zo niet systematisch, als een prestatie die de dienstverlener geacht wordt kosteloos te leveren);
   iv. extreem korte termijnen oplegt voor de betekening (want dergelijke clausules leiden tot discriminatie tussen schuldeisers, tot een vermindering van de kwaliteit en tot een verwatering van de maatschappelijke rol van de gerechtsdeurwaarder)[22].

3. **Verbied** schuldeisers die een openbare aanbesteding voor gerechtelijke schuldinvordering uitschrijven, om de **gunning van de opdracht uitsluitend te laten afhangen van het voorgestelde tariefmodel.**

4. Voorzie in financiële en strafrechtelijke **sancties voor schuldeisers** die rechtstreeks of onrechtstreeks proberen om '*no cure no pay*'-mechanismen op te leggen.

5. **Bevorder *good practices*** door een leidraad te publiceren ter bestrijding van de '*no cure no pay*'-praktijk in overheidsopdrachten. Een voorbeeld is de leidraad voor '*goede praktijken ter bestrijding van sociale dumping in overheidsopdrachten*', bestemd voor de Brusselse Gewestelijke Overheidsdienst, Brusselse organisaties van openbaar belang en Brusselse lokale overheden.

6. **Reglementeer de uitoefening van het beroep van gerechtsdeurwaarder beter**, om de onpartijdigheid en onafhankelijkheid van de gerechtsdeurwaarders beter te waarborgen:
   - Vermijd buitensporige concurrentie en quasi-monopoliesituaties in het beroep. Reglementeer de uitoefening van de functie binnen een associatie en de maximale grootte van de kantoren, zoals dat het geval is bij notarissen: daar is de uitoefening van de functie in een associatie aan regels onderworpen, en het aantal vennoten is beperkt. Deze aanbeveling staat ook in het expertenrapport over de modernisering van de functie van deurwaarder[23].
   - Controleer of het verbod op commerciële overeenkomsten en op het delen van honoraria met het oog op klantenwerving daadwerkelijk wordt nageleefd: neem

[22] A. Michielsens en L. Chabot, Expertenrapport over de modernisering van de functie van gerechtsdeurwaarder, op.cit., p.70
[23] Ibidem., p. 69.

in het Gerechtelijk Wetboek de artikelen op uit de Code van gedragsregels voor gerechtsdeurwaarders die dit verbod formaliseren (zie voetnoot 19).

- Verbied (naar het voorbeeld van de notarissen in Duitsland) elke vorm van associatie of samenwerking tussen gerechtsdeurwaarders en andere beroepen die tot doel of gevolg heeft dat gerechtsdeurwaarders bij hun beroepsactiviteit extra inkomsten kunnen verwerven in de vorm van commissies, dividenden of voordelen van welke aard ook.

CONTACTEN

Centre d'Appui-Médiation de Dettes (CAMD)

Anne Defossez, directrice
Mail : a.defossez@mediationdedettes.be
Tél. : 02/217.88.05 - GSM : 0473/69.06.51

Observatoire du Crédit et de l'Endettement (OCE)

Caroline Jeanmart, directrice
Mail : c_jeanmart@observatoire-credit.be
Tél. : 071/33.12.59 – GSM : 0478/10.00.24

Réseau Belge de Lutte contre la Pauvreté (BAPN)

Caroline Van der Hoeven, coordinatrice
Mail : caroline.vanderhoeven@bapn.be
Tél: 02 265.01.53 – GSM: 0474/55 96 11

Steunpunt Mens en Samenleving (SAM)

Robin van Trigt, juriste
Mail : Robin.vantrigt@samvzw.be
GSM : 0492/97.52.83